

Beslut

efter kvalitetsgranskning av utmanande undervisning för högpresterande elever vid
Staffangymnasiet Rektorsområde 6 i Söderhamns kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av utmanande undervisning för högpresterande elever. Det övergripande syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska i vilken utsträckning de besökta skolorna ger högpresterande elever en god och utmanande undervisning samt stöd och stimulans för att fortsätta prestera på hög nivå. Särskilt betonas aspekter som kan beskrivas som stödjande, uppmuntrande och utmanande. Vidare granskas de förutsättningar för en god, utmanande, stödjande och stimulerande undervisning som kan kopplas till gymnasieskolans övergripande organisation och arbetssätt relaterat till den aktuella målgruppen.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning genomförs en god utmanande undervisning med allmändidaktiska kvaliteter¹ för högpresterande elever?

2. I vilken utsträckning ger gymnasieskolans övergripande organisation och arbetssätt förutsättningar för en god utmanande undervisning för högpresterande elever?

Granskningen har genomförts i 23 gymnasieskolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Staffangymnasiet Rektorsområde 6 (Ro6), i Söderhamns kommun med Hälsinglands Utbildningsförbund som huvudman, ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Staffangymnasiet Ro6 den 15-16 maj 2018. Besöket genomfördes av Therése Mineur och Helena Larson. Intervjuer med elever, lärare, elevhälsa, studie- och yrkesvägledare och rektor samt tre lektionsobservationer har genomförts. Elevintervjuerna har genomförts i två grupper, den ena gruppen har bestått av elever som identifierar sig som pojkar och den andra gruppen har bestått av elever som identifierar sig som flickor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

¹ Med *allmändidaktiska kvaliteter* avses en mer generell granskning av hur undervisningen genomförs och om den håller god kvalitet.

Identifierade utvecklingsområden

Här följer de åtgärder som Skolinspektionen anser att huvudmannen behöver vidta för att höja kvaliteten i verksamheten.

Huvudmannen behöver:

- Se till att lärare i alla ämnen ger eleverna en fortlöpande återkoppling som både är formativ till sin karaktär och ger eleverna information om deras kunskapsnivå i förhållande till kunskapskraven.
- Se till att lärare, genom möjlighet till samverkan, kan arbeta med att utveckla framgångsrika arbetssätt för utmanande undervisning. I detta arbete ingår även samverkan med elevhälsan.
- Se till att ett främjande och förebyggande arbete på en skolövergripande nivå utvecklas i syfte att motverka prestationsrelaterad stress bland högpresterande elever.

Skolinspektionens bedömningar

1. I vilken utsträckning genomförs en god utmanande undervisning med allmändidaktiska kvaliteter för högpresterande elever?

Skolinspektionen bedömer att det på Staffangymnasiet Ro6 i huvudsak bedrivs en utmanande undervisning av allmändidaktiskt god kvalitet för högpresterande elever. De högpresterande eleverna beskriver generellt sina lärare som engagerade och kunniga. Elever uppger också att de upplever att deras lärare ofta bedriver en undervisning som både är stödjande och innefattar utmaningar. Där emot bedömer Skolinspektionen att lärare inte ger elever en fortlöpande återkoppling av tillräckligt god kvalitet. Flera elever säger att de tycker att den återkoppling som de får av sina lärare ges försent på terminen, vilket innebär att elever inte ges tillräckligt goda möjligheter att arbeta för att nå en högre betygsnivå.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet ytterligare bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område. Huvudmannen behöver:

- Se till att lärare i alla ämnen ger eleverna en fortlöpande återkoppling som både är formativ till sin karaktär och ger eleverna information om deras kunskapsnivå i förhållande till kunskapskraven.

Nedan beskrivs först de områden som fungerar väl, därefter följer ett avsnitt där utvecklingsområdet motiveras.

Stödjande och uppmuntrande lärmiljö

Granskningen visar att den lärmiljö som erbjuds högpresterande elever på Staffangymnasiet Ro6 är i huvudsak stödjande och uppmuntrande. Detta i meningen att lärare ger ett vägledande stöd till eleverna i undervisningen, har höga men ändamålsenliga förväntningar på eleverna samt ger eleverna stöd i att känna tillit till sin egen förmåga och att lärare skapar motivation inför olika aktiviteter.

Elever beskriver i intervju att lärare ger stöd till eleverna på olika sätt, både genom att ge svar på elevernas frågor och genom att ställa följdfrågor till eleverna för att de själva ska finna lösningar. En elev berättar att läraren i ett ämne har bildat sig en uppfattning om varje elev, vilket innebär att läraren kan hjälpa eleverna på olika sätt i förhållande till vad eleverna redan kan. I samband med Skolinspektionens lektionsobservationer framkommer flera exempel på hur lärare ställer motfrågor till elever när elever efterfrågar hjälp, samt för ett resonemang om rimligheten i deras svar och lösningar. Lärare ber vid något tillfälle också elever om att gå tillbaka i boken för att repetera vissa delar och sedan försöka lösa uppgifter självständigt innan läraren ger ytterligare stöd.

Elever uppger i intervju att de upplever sina lärare som stöttande och att lärare vill att eleverna ska göra sitt bästa. Elever berättar vidare att lärare uppmuntrar till att eleverna ska ta sig an svårare uppgifter och hellre lösa en svår uppgift än flera lättare uppgifter. Elever säger att det känns skönt att veta att deras lärare tror på dem. Samtidigt beskriver en elev att en del lärare både kan uppvisa höga förväntningar och ge uttryck för att elever kommer att klara av att nå ett högre betyg, men om eleven sedan inte når ett högt betyg leder det till att hen känner sig stressad. Lärare uppger i intervju att de arbetar med elevledda utvecklingsamtal på skolan som ett sätt att stärka elevernas tilltro till den egna förmågan. Detta sker genom att eleverna får tillfälle att göra en självskattning som de sedan får respons på från sina lärare. Flera lärare uppger också att de arbetar med att hålla en hög nivå i sina ämnen för att stimulera högpresterande elever. Rektorn säger i intervju att elever både får stöttning och en god undervisning. Däremot säger sig inte rektorn arbeta på ett strukturerat sätt med att se till så att lärmiljön är stödjande och uppmuntrande för högpresterande elever.

Individanpassningar och utmaningar

Granskningen visar att högpresterande elever på Staffangymnasiet Ro6 till övervägande del får en undervisning som är utmanande och anpassad efter elevers

olika behov och förutsättningar. I detta ingår också att lärare delvis varierar undervisningen genom olika arbetssätt och arbetsformer.

Samtliga intervjuade elever säger att de upplever att de dagligen möter utmaningar i undervisningen. Elever ger exempel på lektioner och ämnen där de blir särskilt utmanade, exempelvis genom att de ofta blir introducerade för nya moment eller nya tankesätt, men också genom sättet som lärare undervisar på. Vidare säger elever att de upplever att det är utmanande när de arbetar med att koppla ihop nya områden med sådant som de har gått igenom vid tidigare tillfällen. Det beskrivs även av någon lärare som uppger i intervju att hen förbereder elever för svårare moment genom att låta eleverna möta olika begrepp tidigt i kurserna för att sedan återkomma till dessa vid senare tillfällen. Både elever och lärare anger att elever också kan utmanas i undervisningen eftersom de inom de naturvetenskapliga ämnena har tillgång till bra utrustning på skolan, som innebär goda möjligheter till laborationer och experiment.

Samtliga intervjuade elever säger att de upplever att en övervägande del av lektionerna är stimulerande och utmanande, även om det finns undantag. Exempel på undantag är när lärare har genomgångar som eleverna upplever som för långa. Elever beskriver också att lärare i samband med långa genomgångar kan hamna på sidospår och prata om annat än det som omfattas av ämnet. En elev säger att hen i undantagsfall kan uppleva lektioner som direkt dåliga, då det har känts som att de inte har gjort så mycket. Flera elever beskriver också att de själva tar ansvar för att utmana sig genom att välja de svårare exemplen i böckerna och själva sätta höga mål. Flera elever säger att en del i att det är en undervisning på hög nivå utmärks av att elever får ta mycket ansvar själva och att det är ett högt tempo. Det bekräftas av att lärare i intervju beskriver att de har förväntningar på eleverna som innebär att eleverna behöver ta ett eget ansvar. Både rektorn, lärare och elever berättar att utbildningens upplägg kräver av eleverna att de arbetar med skolarbetet utanför skoltiden. De beskriver upplägget av utbildningen i termer av en arbetsvecka som omfattas av 40 timmars arbete.

Elever beskriver i intervju att lärare anpassar uppgifter efter elevers olika kunskapsnivåer, dels genom att lämna ut svårare uppgifter och extrauppgifter, dels genom att utforma uppgifter så att elever kan visa olika mycket av vad de kan beroende på vad de skriver i uppgiften. Enligt eleverna finns det inte någon "broms" och de har alltid saker att göra. Även rektorn beskriver i intervju att flera lärare är bra på att tänka att elever nog klarar ytterligare en nivå och utmanar sedan elever därefter. Anpassningar som utgår från elevers olika intressen förekommer däremot inte särskilt ofta, enligt eleverna. Såväl lärare som elever

uppgger dock att eleverna har möjlighet att göra vissa val utifrån intresseområden i samband med att de exempelvis ska skriva texter i ett par ämnen. Även om lärare uppgger i intervju att de efterfrågar elevers intressen säger flertalet elever att de inte upplever att lärare direkt frågar dem om deras intressen, och sedan utgår från dessa vid utformningen av undervisningen. En elev beskriver däremot att någon lärare är bra på att visa på tillämpningsområden inom sitt ämne. Enligt eleven innebär detta att hen lättare förstår nyttan med det som de lär sig. I intervju med lärare beskriver en lärare vikten av att ta vara på elevers frågor och funderingar genom att konkret testa dem i samband med laborationer. Vidare uppgger någon lärare att hen försöker anknyta till verkligheten för att fånga elevers intresse. Detta har också visat sig i samband med en av Skolinspektionens lektionsobservationer där läraren vid återkommande tillfällen arbetade med att utveckla en förståelse bland eleverna för abstrakta förhållanden genom att knyta an till konkreta exempel.

Synligt pedagogiskt ledarskap

Granskningen visar att flertalet lärare på Staffangymnasiet Ro6 utövar ett pedagogiskt ledarskap i klassrummet som innebär att de i viss utsträckning kommunicerar syfte och mål med undervisningen samt ger eleverna visst stöd i att skapa en överblick och ett sammanhang av det som sker i undervisningen.

Några elever ger, i samband med intervju, exempel på ämnen där lärare konkret anger vad som ingår i kursen, enligt kursplanen. Enligt eleverna sker det dock inte lika tydligt i alla ämnen. Några elever är osäkra på vilka kopplingar i undervisningen som lärare eventuellt gör till de mål som anges i kursplanerna. När lärare blir tillfrågade i intervju om hur de kommunicerar syfte och mål med undervisningen uppgger någon lärare att hen pratar med eleverna om syftet med det som de ska lära sig, som ett moment i undervisningen. En annan lärare säger att de olika momenten inom ämnet finns med i en matris som också beskriver betygskriterierna. Även elever uppgger i intervju att de brukar få bedömningsmatriser av sina lärare och i flera ämnen får de reda på kunskapskraven i förhållande till en uppgift. I samband med Skolinspektionens lektionsobservationer har lärare introducerat lektionerna genom att beskriva vad som ska ske under lektionen och hänvisat till vad de gjort vid tidigare lektionstillfällen. Lärare har däremot inte kommunicerat mål med lektionen i relation till kursens övergripande mål. Vid intervju med undervisande lärare har det dock framkommit att eleverna vid dessa tillfällen har ägnat sig åt repetition av delar av en kurs, alternativt aktiviteter som de har gått igenom vid tidigare lektionstillfällen.

Elever berättar i intervju att det finns skillnader i hur olika lärare arbetar med att ge eleverna stöd i att förstå innebörden av kunskapskraven, och hur en uppgift anknyter till målen i kursen. Elever berättar att i en del ämnen utformar lärare uppgifter som har en tydlig koppling till målen, och eleverna säger sig veta varför de ska ha med olika delar inom en uppgift. Elever uppger också att de vid något tillfälle har fått möjlighet att arbeta med elevexempel. Även lärare berättar i intervju om hur de arbetar med elevexempel genom att prata med eleverna om vad de tror om betygsnivån på en skriven text. I några ämnen delger inte lärare innebörden av kunskapskraven lika tydligt, enligt eleverna. Ett skäl som eleverna anger till att det inte är lika tydligt i alla ämnen är att en del lärare ger eleverna tillgång till en bedömningsmatris, men låter eleverna läsa den själva och sedan får eleverna fråga om det är något som de inte förstår. Eleverna säger vidare att de i något ämne går igenom kraven för betyget E tillsammans med läraren, men om de strävar mot ett högre betyg får eleverna läsa om de kraven själva. På en intervjufråga till lärare om hur de kommunicerar mål och upplägg med undervisningen för att skapa sammanhang för eleverna svarar någon lärare att elever som vill ha ett högt betyg behöver fundera ut vissa saker själva.

Några elever beskriver i intervju att det ofta är ganska oklart vad som krävs på en viss betygsnivå eftersom lärare sällan pratar med eleverna om innebörden och skillnaderna i de värdebegrepp som används för att beskriva kunskapskraven. Elever säger exempelvis att de inte känner till vad som skiljer i kraven mellan "utförligt" och "utförligt och nyanserat" i en uppgift. Enligt någon elev fick eleverna en kort förklaring om skillnaden mellan olika begrepp när de gick i årskurs 1, men därefter har de inte pratat så mycket om detta. I samband med en av Skolinspektionens lektionsobservationer delar en lärare ut bedömningsmatriser och låter eleverna diskutera i grupper det som står i matriserna. Läraren uppmanar eleverna att titta på matrisen för att ta reda på vad som krävs för att visst betyg. Under tiden som eleverna samtalar om detta i sina grupper frågar läraren vid några tillfällen elever om de vet vad som krävs för ett visst betyg och eleverna svarar ja. Däremot frågar inte läraren eleverna hur de tolkar vad som står eller diskuterar innebörd och skillnader mellan de olika värdebegreppen. I intervju med undervisande lärare uppger hen dock att de har arbetat med en liknande uppgift vid ett tidigare tillfälle och eleverna har då fått reda på förbättringsråden i förhållande till kraven i matrisen.

Utvecklingsområde:

Arbetet med att fortlöpande ge eleverna formativ återkoppling, samt information om deras kunskapsnivå i förhållande till kunskapskraven, behöver utvecklas

Granskningen visar att lärare vid Staffangymnasiet Ro6 behöver utveckla arbetet med att ge elever en fortlöpande återkoppling som både är formativ till sin karaktär och ger eleverna information om deras kunskapsnivå i förhållande till kunskapskraven.

Såväl elever som lärare uppger i intervju att de har utvecklingssamtal en gång per termin, men flertalet elever beskriver att däremellan ger lärare i olika ämnen återkoppling på olika sätt. Visserligen berättar elever att lärare i en del ämnen ger muntlig återkoppling i samband med att de har haft prov och berättar vad eleverna behöver tänka på framöver. Men flertalet av eleverna säger att i en del ämnen har de aldrig haft enskilda samtal med läraren om hur de ligger till kunskapsmässigt. Pojkar uppger i intervju att även om de inte får reda på hur de ligger till i ett ämne så får de reda på vad de behöver utveckla, ibland muntligt och ibland skriftligt och därmed är de nöjda med den återkoppling som de får. Flera av pojkarna säger att om de frågar lärarna så får de reda på hur de ligger till kunskapsmässigt. Att det företrädesvis är eleverna som tar initiativ till att få reda på hur de ligger till uppger även flickorna i intervju. Men alla flickor säger också att de tycker att det behövs en bättre dialog under läsåret eftersom de får kursbetyg. Flickorna uppger vidare att lärare har en tendens att ge återkoppling försent och när eleverna väl får reda på hur de ligger till betygsmässigt så är det försent för eleverna att göra något åt det. Ett par elever berättar att de tidigt under kursen har frågat om hur de ligger till betygsmässigt och har då fått till svar att det är mycket kvar på kursen, att eleverna har en hel termin framför sig och därmed tid att hinna visa sina kunskaper. Nu i slutet av terminen har läraren meddelat ett betyg, men elever säger att om läraren berättat detta tidigare hade det varit möjligt att göra mer för att höja betyget ytterligare innan betyget sattes. Enligt en elev har läraren sagt att eleven får arbeta för ett högre betyg i nästa kurs istället.

Lärare säger i intervju att de tror att mer återkoppling skulle kunna hjälpa eleverna att nå längre. Lärare berättar att det har förekommit diskussioner, men de har inte kommit fram till något beslut, om hur de ska arbeta med återkoppling till eleverna på ett bättre sätt. Lärare uppger också att de inte tycker att de hinner med formativ bedömning fullt ut, eftersom det tar för mycket tid. En lärare säger att det istället görs mer insatser på skolan för elever som inte klarar betyget E. Liksom i intervju med eleverna framkommer i intervju med lärare och med rektor att lärare arbetar på olika sätt med att ge återkoppling till eleverna. Någon

lärare ger exempel på hur hen har återkommande läxförhör som innebär att elever får reda på hur de ligger till och vad de kan. Även rektorn ger exempel på hur en del lärare följer upp elevers arbete fortlöpande genom att exempelvis ge elever kommentarer direkt i deras dokument. Samtidigt säger rektorn att hen inte tror att elever får den återkoppling som de behöver i alla ämnen. Rektorn uppger att återkopplingen behöver utvecklas, liksom en del lärares förståelse för hur man arbetar med formativ bedömning. Enligt rektorn ska formativ bedömning handla om vilka steg elever behöver ta på vägen mot målen, men istället blir det ofta summativt vid de tillfällen då lärare återkopplar till eleverna. Detta är något som rektorn säger sig ha märkt av när lärare berättat om hur de ger återkoppling till elever. Enligt rektorn har skolan mycket kvar att arbeta med avseende lärares återkoppling till eleverna.

2. I vilken utsträckning ger gymnasieskolans övergripande organisation och arbetssätt förutsättningar för en god utmanande undervisning av högpresterande elever?

Skolinspektionen bedömer att kvaliteten behöver höjas avseende Staffangymnasiet Ro6 övergripande organisation och arbetssätt relaterat till högpresterande elever. För att skapa förutsättningar för lärare att utveckla en god utmanande undervisning för högpresterande elever behöver det övergripande arbetet på skolan utvecklas. Visserligen arbetar skolan i viss utsträckning för att elevernas motivation för studier och goda prestationer ska främjas, men det saknas ett övergripande systematiskt arbete på skolan som innebär möjligheter för lärare att ha ett kunskapsutbyte i fråga om utmanande undervisning. Exempelvis beskriver lärare att de under innevarande läsår inte har haft tid för samverkan inom sina ämneslag och att det inte förekommer några pedagogiska samtal på skolan som fokuserar på utmanande undervisning. Vidare bedömer Skolinspektionen att skolans övergripande arbete behöver utvecklas på ett sätt så att det också förebygger prestationsrelaterad stress. Enligt all intervjuad personal arbetar skolan nästan uteslutande på ett åtgärdande sätt med frågor som relaterar till elevers stress och psykiska hälsa/ohälsa.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden. Huvudmannen behöver:

- Se till att lärare, genom möjlighet till samverkan, kan arbeta med att utveckla framgångsrika arbetssätt för utmanande undervisning. I detta arbete ingår även samverkan med elevhälsan.

- Se till att ett främjande och förebyggande arbete på en skolövergripande nivå utvecklas i syfte att motverka prestationsrelaterad stress bland högpresterande elever.

Nedan beskrivs först det område som fungerar väl, därefter följer ett avsnitt där utvecklingsområdena motiveras.

Skolans arbete med att utveckla högpresterande elevers motivation för studier

Granskningen visar att det pågår ett visst övergripande arbete på Staffangymnasiet Ro6 som främjar elevers motivation för studier och fortsatta goda prestationer.

Flera elever anger i intervju att skolan anordnar "pluggstugor" i olika ämnen utanför lektionstid, där eleverna kan få stöd av lärare. Några av de intervjuade eleverna uppger att de själva har erfarenhet av att gå dit och att de tycker att det är mycket bra. Enligt eleverna är det både högpresterande elever och elever som behöver stöd för att nå upp till målen som deltar i "pluggstugorna". Därutöver säger elever att de har erfarenhet av att det vid några tillfällen har anordnats aktiviteter utanför lektionstid i form av studiebesök och föreläsningar. Elever uppger vidare att de har möjlighet att delta i tävlingar, såsom exempelvis Biologiolympiaden, om de vill. Elever säger också att de vet att det finns möjlighet till ytterligare fördjupning utanför lektionstid, även om de inte själva har erfarenhet av detta. En elev uppger att om man vill läsa extra kurser så får man som elev hjälp med det på skolan. Samma elev uppger att hen har fått möjlighet att göra en prövning i en kurs för att kunna läsa mattespecialisering. Att enstaka elever önskat och fått möjlighet till prövning berättar också lärare och rektorn i intervju. Enligt lärare är det annars ovanligt att elever är intresserade av prövning eftersom eleverna tycker om att läsa tillsammans med sina respektive klasser. Enligt intervju med rektorn och representanter för elevhälsan är personalen på skolan alltid inställda på att skapa lösningar för eleverna så att deras behov ska uppfyllas. Samtidigt finns det lärare som svarar nekande på Skolinspektionens fråga om de har möjlighet att erbjuda högpresterande elever extra fördjupning i sina respektive ämnen.

I intervju med rektorn och representanter för elevhälsan beskriver de att de uppfattar att många elever drivs av en motivation i form av höga betyg. Enligt representanter för elevhälsan kommer frågor som rör elevers motivation upp i dialog med mentorer och elever. Även lärare säger i intervju att de inom läraryrket har pratat om elevers motivation i samband med att de har pratat om elever som drivs av att nå höga betyg men som även har krav på sig från andra. Enligt in-

tervju med rektorn skapar lärare motivation bland eleverna genom att bland annat skapa en relation till eleverna. Däremot bedrivs det enligt rektorn inte några pedagogiska samtal på en övergripande nivå på skolan som behandlar elevers motivation, i syfte att öka förståelsen kring dessa frågor samt hitta vägar för att lärare ska kunna påverka elevernas motivation.

Utvecklingsområden:

Lärares och elevhälsans personals möjligheter till samverkan behöver utvecklas, utifrån ett fokus på att utveckla framgångsrika arbetssätt för en utmanande undervisning
Granskningen visar att Staffangymnasiet Ro6 behöver utveckla ett övergripande systematiskt arbete på skolan som innebär möjligheter för lärare och elevhälsans personal att samverka och ha ett kunskapsutbyte i fråga om utmanande undervisning. Detta för att kunna utveckla utmanande arbetssätt som är framgångsrika.

Lärare uppger i intervju att de under innevarande läsår inte har haft några möjligheter till samverkan inom ämneslagen. Någon lärare säger att de inte har haft någon tid alls för ämneslagsträffar eftersom deras konferenstid exempelvis har ägnats åt Skolverkets kompetensutvecklingsinsats läslyftet och till arbetsplats-träffar. I ett ämne säger dock en lärare att det har fungerat med ämneslagsmöten. Rektorn uppger i intervju att lärare själva har fått boka in träffar utifrån upplevda behov. Såväl rektorn som lärare säger att lärares mötestider ofta används till att diskutera allmänna och praktiska saker, som exempelvis studiebesök. Vidare kan samtalen behandla till exempel enskilda elever, mentorskap och utvecklingssamtal men också genomgång av olika frågor och uppgifter som initierats av rektorn.

Enligt intervju med rektorn är inte samverkan mellan lärare och personal i elevhälsan organiserad på så sätt att det rör undervisningen. Elevhälsan har, enligt rektorn, tillfrågats om hjälp i samband med att enskilda elever inte har orkat med skolarbetet. Även representanter för elevhälsan uppger i intervju att elevhälsan kopplas in när det gäller enskilda elever. En representant för elevhälsan säger att lärare på skolan har för vana att skicka elever till elevhälsan när elever har problem. En representant för elevhälsan uppger att hen gör lektionsbesök och pratar med lärare om olika arbetssätt för olika elever, men säger att hen inte direkt efterfrågas av lärare eftersom hen är ny på skolan. Rektorn och representanter för elevhälsan uppger i intervju att det är mycket personal som har slutat och många funktioner inom elevhälsan är nytillsatta och därför är även samarbetet inom elevhälsan eftersatt.

Rektorn säger i intervju att det har saknats mer övergripande pedagogiska diskussioner på skolan, även om lärare sinsemellan planerar en del gemensamt och därmed diskuterar undervisning, uppgifter och bedömning. Enligt all intervjuad personal har det inte förts några diskussioner på skolan om hur utmanande undervisning för högpresterande elever kan utvecklas vidare. Både rektorn, representanter för elevhälsan och någon lärare berättar att de på skolan arbetar utifrån ett tänk som innebär att alla elever ska ges möjlighet att utvecklas och utmanas och i detta ingår även högpresterande elever. Däremot har personalen inte specifikt diskuterat hur arbetet kan utvecklas med elevgruppen högpresterande i åtanke. Detta framgår även genom att någon lärare säger i intervju att det inte finns någon genomarbetad strategi eller gemensam policy på skolan för hur de kan arbeta utifrån högpresterande elevers behov, istället gör lärare olika och det blir upp till varje lärare att skapa utmaningar i sin undervisning.

I intervju med rektorn och med lärare har det framkommit att det inte har genomförts några kompetensutvecklingsinsatser som specifikt syftat till att höja lärarnas kompetens kring framgångsrika arbetssätt för utmanande undervisning. Flera lärare berättar däremot om olika former av ämnesrelaterad kompetensutveckling, vilket av någon lärare beskrivs som en möjlighet för att utveckla sin undervisning. Både rektorn och lärare berättar att i stort sett alla lärare har gått läsluftet, och några lärare säger att de har upplevt det som väldigt givande. Huruvida denna kompetensutvecklingsinsats har inneburit att lärare har förändrat sitt arbetssätt eller om det har fått någon effekt på undervisningen säger sig rektorn inte känna till. Rektorn säger att det bedrivs en god undervisning, men kan inte direkt säga vad den uppfattningen grundar sig i eftersom rektorn är ny på skolan och inte har hunnit med att göra klassrumsbesök i den omfattning som rektorn själv skulle önska. Några lärare berättar i intervju att de har fått ett besök av rektorn i undervisningen under höstterminen, medan andra lärare uppger att de inte har haft några klassrumsbesök alls under läsåret som gått.

Ett främjande och förebyggande arbete behöver utvecklas i syfte att motverka prestationsrelaterad stress

Granskningen visar att Staffangymnasiet Ro6 behöver utveckla ett främjande och förebyggande arbete på en skolövergripande nivå som syftar till att motverka prestationsrelaterad stress bland högpresterande elever.

Enligt all intervjuad personal på skolan är skolans insatser avseende elevers stress av reaktiv karaktär snarare än proaktiv. Lärare uppger i intervju att de har dåligt med främjande insatser på skolan och att de pratar om och med elever när de uppmärksammar att elever inte verkar må bra. Även personal ur elevhälsan

berättar i intervju om elever som söker sig till dem, som redan är stressade vilket gör att deras arbete blir mer åtgärdande. En representant från elevhälsan uppger att personal i elevhälsan har signalerat i flera år att de behöver arbeta på ett mer proaktivt sätt med frågor som rör elevers stress. Kompetensutvecklingsinsatserna på skolan har trots detta inte omfattats av frågor som rör elevers stress, enligt personal i elevhälsan. Den främjande insats som beskrivs i intervju av såväl elever som personal på skolan är att elever får en genomgång av studieteknik när de börjar i årskurs 1. Elever och lärare berättar att detta är något som de har pratat om på mentorstiden.

I vilken utsträckning högpresterande elever upplever stress är en fråga där uppgifterna på skolan delvis går isär. Några lärare uppger i intervju att de inte upplever elever som jättestressade och de elever som mår dåligt är ofta inte högpresterande enligt lärarna, även om eleverna själva kan se sig som högpresterande. Rektorn beskriver i intervju att det finns två kategorier av högpresterande elever. Dels elever som har tagit sig igenom grundskolan utan att behöva lägga ner så mycket tid på skolarbete, dels elever som har en studieteknik, ett driv och en motivation. Enligt rektorn är det företrädesvis elever ur den första kategorin som blir stressade då de eleverna saknar studievana när kraven höjs på gymnasiet. Enligt rektorn har de inte genom någon form av kartläggning tagit reda på hur högpresterande elever mår generellt på skolan, istället får de kännedom om elevers mående genom att mentorerna ger signaler. Representanter för elevhälsan beskriver i intervju att det finns brister i arbetet med att fånga upp elevers mående. Även om det genomförs någon enkät på skolan följs inte det arbetet upp utan behöver utvecklas ytterligare, och även i högre grad omfatta frågor kring elevers mående, enligt personal i elevhälsan.

Flera elever beskriver i intervju att de tidvis upplever stress. En elev säger att hen känner sig stressad hela tiden och någon elev säger sig vara mer eller mindre stressad hela tiden. Ett skäl som eleverna anger till att de upplever stress handlar om att det ofta är mycket i skolarbetet som behöver göras samtidigt. Någon elev berättar att det är stressande att känna att hen inte hinner lära sig allting och att det inte finns tid att gå igenom saker en gång till. Det finns också elever, företrädesvis pojkar, som säger att de inte upplever att det är så stressigt och även om de känner viss skolstress ibland så mår de inte dåligt av stressen. Enligt samma elever blir det inte så stressigt om de har en bra planering och jobbar under hela kursen. Samtidigt berättar elever att det ofta händer att prov i olika ämnen ligger nära inpå varandra, särskilt i slutet av terminen. Några elever säger att lärare brukar fråga eleverna om när det passar att lägga prov, men däremot finns det inget provschema. Både lärare och rektorn säger i intervju att lärare brukar vara

lyhörda för elevernas önskemål men säger liksom eleverna att det saknas en övergripande gemensam planering och provschema på skolan.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 28 januari 2019 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till *skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se*, eller per post till, *Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund*. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2017:7328) i de handlingar som sänds in.

I ärendets slutliga handläggning har Ulrika Rosengren, Hanna Sjögren och Maria Nyman deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Andrés Brink Pinto
Beslutfattare

Therése Mineur
Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/utmanande-undervisning-till-hog-presterande-elever/>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Staffangymnasiet ligger i Söderhamns kommun och huvudman är Hälsinglands Utbildningsförbund, som bildats av Bollnäs, Nordanstig och Söderhamns kommuner. Staffangymnasiet är indelat i tre rektorsområden som leds av vars en rektor. I Skolinspektionens granskning ingår Staffangymnasiet Rektorsområde 6, som har totalt 309 elever, fördelat på sju program varav 79 elever går det naturvetenskapliga programmet.

Rektorn redovisar att elever som antogs till skolans naturvetenskapliga program hösten 2016 hade ett genomsnittligt meritvärde på 274 poäng och de elever som antogs hösten 2017 hade 264 poäng. Skolverkets statistik visar att läsåret 2016/2017 var andelen avgångselever på det naturvetenskapliga programmet som erhöll en gymnasieexamen inom tre år 80 procent. Samma år var andelen avgångselever på programmet med gymnasieexamen totalt 94,1 procent. Lsåret 2016/2017 var den genomsnittliga betygspoängen på det naturvetenskapliga programmet 14,2.

Bilaga 2: Författningsstöd för kvalitetsgranskningen Utmanande undervisning för högpresterande elever

Skollagen

1 kap. 4 §

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

2 kap. 25 §

Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 276) framgår att skolan har ett ansvar för att skapa en god lärandemiljö för elevernas kunskapsutveckling och att en utgångspunkt är att lärande och hälsa på många sätt påverkas av samma faktorer.

3 kap. 3 §

Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

2011 års läroplan för gymnasieskolan

1 Skolans värdegrund och uppgifter, 1.1 Grundläggande värden

Skollagen slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar, behov och kunskapsnivå. Skolan ska

aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt.

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.1 Kunskaper, Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska ge stöd och stimulans till alla elever så att de utvecklas så långt som möjligt. Läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, se till att undervisningen till innehåll och uppläggning präglas av ett jämställdhetsperspektiv och samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen.

2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Läraren ska låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer samt planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.

2.5 Bedömning och betyg

Läraren ska fortlöpande ge varje elev information om framgångar och utvecklingsbehov i studierna.

2.6 Rektorns ansvar

Rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer anpassas efter elevernas skiftande behov och förutsättningar samt att lärare får möjlighet till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning till Skolinspektionen

<i>Utvecklingsområde 1: Se till att lärare i alla ämnen ger eleverna en fortlöpande återkoppling som både är formativ till sin karaktär och ger eleverna information om deras kunskapsnivå i förhållande till kunskapskraven.</i>
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
<i>Utvecklingsområde 2: Se till att lärare, genom möjlighet till samverkan, kan arbeta med att utveckla framgångsrika arbetssätt för utmanande undervisning. I detta arbete ingår även samverkan med elevhälsan.</i>
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
<i>Utvecklingsområde 3: Se till att ett främjande och förebyggande arbete på en skolövergripande nivå utvecklas i syfte att motverka prestationsrelaterad stress bland högpresterande elever.</i>
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: